

Opportunities and Obstacles to Strategic Cooperation between Iran and Afghanistan in the Commercial Dimension

Mohammad Aidi ^{1*}, Nimattullah Yousofy ²

1. Department of Management, Faculty of Literature and Humanities, University of Ilam, Ilam, Iran.
2. Department of Management, Faculty of Literature and Humanities, University of Ilam, Ilam, Iran.

OPEN ACCESS

Article type: Research Article

***Correspondence:** Mohammad Aidi
m.aidi@ilam.ac.ir

Received: March 24, 2024

Accepted: August 20, 2024

Published: Summer 2024

Citation: Aidi, M., Yousofy, N. (2024). Opportunities and Obstacles to Strategic Cooperation between Iran and Afghanistan in the Commercial Dimension. *Modern Studies in Management & Organization*, 1(2), 19-33.

Publisher's Note: JMSMO stays neutral with regard to jurisdictional claims in published material and institutional affiliations.

Copyright: Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business. This article is an open access article licensed under the [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Abstract: The present study aims to identify opportunities and obstacles to strategic cooperation between Iran and Afghanistan in the commercial dimension. This research is mixed qualitative-quantitative exploratory research. In the qualitative part, the statistical population includes 12 experts such as university professors, managers, and experts from the two countries' chambers of commerce, and in the quantitative part, 140 members of the Iran-Afghanistan Joint Chamber of Commerce. The data collection tool in the qualitative part is semi-structured interviews and in the quantitative part, a questionnaire. For data analysis in the qualitative part, the exploratory concepts obtained from these interviews based on the nature and related concepts are 116 open codes, which were ended after the researcher reached saturation of the information collected. Next, the 2018 MAXQDA software was used to perform the central categorization, which ultimately resulted in 116 open codes, 36 central codes, and 17 selected codes, which were placed in the categories of causal factors, interventionists, consequences, strategies, and context. After identifying the codes, CVI and CVR were used to examine the validity of the obtained qualitative codes. After extracting the codes and categorizing them, the concepts collected were divided into six elements (causal conditions, central phenomenon, strategies, consequences, intervention conditions, and context conditions).

Keywords: Strategic Partnerships, Business Relations, International Trade, Commerce.

DOI: [10.22034/jmsmo.2024.217533](https://doi.org/10.22034/jmsmo.2024.217533)

Extended Abstract

Introduction

Establishing trade between countries leads to the benefit of trade and increases the welfare of the countries involved in trade. The development of trade cooperation leads to the improvement of the level

of political, technological, and security development of countries as a result of the proper development of economic relations and the efficient utilization of national resources of countries and, as a result, to the improvement of their competitive position in international markets. One of the most important ways to achieve progress based on justice and increase public welfare along with reducing class gaps is to effectively expand relations with neighboring countries in the form of trade and economic cooperation. On the one hand, the country's foreign trade is part of the country's macroeconomic sectors that must be coordinated with the entire economic system of the country and act towards achieving its goals, and on the other hand, it can be considered a part of the country's foreign and international relations and must simultaneously take into account relevant political and international considerations (Sadeghi & Shamshiri, 2010).

Afghanistan and Iran have experienced a kind of peaceful neighborhood for many years, sharing a common civilizational and geographical context. Afghanistan is a strategic market for Iran and is among Iran's top 10 priorities in terms of economic and trade issues. The value of Iran's trade in 1401 is close to \$2 billion, and Iran's imports from Afghanistan are around \$20 million per year. Afghanistan imports food, carpets, fuel, construction materials, iron, and basic goods, and its exports mostly include handicrafts, agricultural products, dried and fresh fruits, especially pine nuts. Currently, Iran has become the largest exporter of goods to Afghanistan, surpassing Pakistan by supplying one-fifth of Afghanistan's imports in 2016. The international community pays special attention to Afghanistan and its reconstruction and development, and international investors are seeking to exploit the trade and investment opportunities thereby establishing political and economic security in this country. Therefore, the purpose of this research is to identify obstacles and opportunities for trade cooperation strategies between Iran and Afghanistan.

Theoretical framework

Although Afghanistan is not a very old country and was formed with the establishment of the Durrani Empire in 1374, the land of Afghanistan is considered one of the oldest lands in the world in terms of historical antiquity and has been the area of early human civilization for about two thousand five hundred years BC. The first historical artifacts discovered from archaeological excavations date back to the Mesolithic and Bronze Age periods. Approximately a thousand years BC, handicrafts, coinage, astronomy, medicine, metalworking, and textiles were prevalent in its cities (Dolatabadi, 2003). As one of the parts of the Achaemenid Empire and located on the Silk Road, Afghanistan was the meeting point of the world's great civilizations and was considered one of the most important trading centers of the ancient era. This important and sensitive geostrategic and geopolitical location of Afghanistan has played an important role in shaping a rich mosaic of great cultures and civilizations such as Iranian, Greek, Mesopotamian, and Indian in this country. Since the Paleolithic era and throughout historical periods, the people of Afghanistan have played a major role in introducing and spreading world religions have played an important role in trade and commerce, and have occasionally been the dominant political and cultural center in Asia. Just as Mesopotamia (present-day Iraq) is called the "cradle of civilization" due to its ancient and ancient civilizations, and ancient Egypt is called one of the wonders of the ancient world due to its ancient pyramids, Afghanistan is also called the "crossroads of ancient cultures" due to its important and sensitive geostrategic and geopolitical location and the presence of a rich mosaic of great cultures and civilizations in the thousands of years of history of this land.

In a post-conflict environment, attracting new domestic and foreign companies is of great importance in private sector development (Najafi, 2010). New decisions about investing in

existing or new companies usually depend on the existence of five basic factors: political and economic stability and security, clear and unambiguous regulations and laws, reasonable tax rates and their uniform and fair application, access to infrastructure and credit, and a relatively skilled workforce (Najafi, 2010). Unfortunately, such conditions and factors do not exist in Afghanistan. Therefore, the challenges for the Afghan government in removing these obstacles, and consequently attracting more domestic and foreign investments, cannot be underestimated.

Methodology

This research was conducted with a mixed approach and qualitative and quantitative methods. The research design method is mixed. The present research seeks opportunities and obstacles to strategic cooperation between Iran and Afghanistan in the commercial dimension; therefore, first, by using the qualitative research method and collecting the required qualitative data, opportunities and obstacles to strategic cooperation are extracted. Next, with the help of the theme analysis method, an attempt is made to specify the stages of the research, design an appropriate tool for data collection, and collect the required objective data by selecting a statistical sample from the statistical population of the research. The statistical population in the qualitative section is experts (faculty members and specialists in the field of international trade and exports, professors familiar with the research topic, and managers and experts of the Iran-Afghanistan Joint Chamber of Commerce). Purposeful sampling and snowball sampling were used for sampling. The data collection tool in the qualitative part was interviews and data analysis were done using theme analysis. In the quantitative part, the research was conducted using a descriptive correlation method using questionnaires made by the researcher. The statistical population of this research in the quantitative part includes managers and experts of the Iran-Afghanistan Joint Chamber of Commerce, and according to the statistics published by this chamber, their total number is 260 people. Morgan table was used to select the sample, and the number of samples in the quantitative part is 140 people according to Morgan table.

Discussion and Results

In all subsystems, there are some obstacles to the formation of regional order. Internal obstacles include economic obstacles, political obstacles, social obstacles, environmental obstacles, and structural obstacles. The most important exogenous challenge is the Western hegemony system, which causes cultural, racial, border, and geographical differences to become active in the region in the short term operate within the framework of the international hegemony system, and prevent the formation of regional solidarity. The international hegemony system will use any means to expand its sphere of influence to erode and disintegrate this regional order. The existence of inherited authoritarian systems, closed political systems, and closed social circuits in this region will be the main factors in the divergence and intensification of differences. Therefore, to remove these obstacles at different levels, it seems essential to expand relations, economic, cultural, and political, and to improve the standard of living of the people, as well as cultural development, increasing welfare, and strengthening security and social stability.

Conclusion

Regarding the alignment of the results of this research with the theories proposed from a geographical perspective, Richard Pitt considers modernization as a process that the historical plan should be considered by placing the highest stages of growth in a central region, Europe and the United States and the rest of the world as a set of peripheral regions,

each of which represents a stage of the past, insisting on the present, and awaiting transformation through the diffusion and expansion of these innovations as a wave of innovative changes. In a way, he considered changes that move in the dimension of space and gradually lose their power due to the friction (convergence) of distances. As a result, areas close to the origin of the innovation received the changes earlier, while more distant areas acquired these changes later. Regarding Schumpeter's theory regarding social space and atmosphere, it can also be said that Schumpeter's meaning of the concept of social, political, and psychological conditions in which employers must play their role. Economic agents must have a completely correct image and understanding of social principles and beliefs in this space so that they can carry out their actions in a desirable manner. In addition, in changing social laws, the profits and losses of economic systems must be considered. In Schumpeter's opinion, one of the ways to determine the state of social space and atmosphere is how income is distributed. In his opinion, some laws that cause improper distribution of income and decrease in profits will negatively affect the morale of employers and discourage them. Therefore, according to this theory, management factors and obstacles and the weakness of management institutions have discouraged foreign investors from investing in these two countries and, consequently, underdevelopment. Institutionalisms also believe that the main factor in the success of the Industrial Revolution was the reconciliation between science and technology (industry and academia) and the institutionalization of applied sciences, which was achieved through the use of institutions. The government, as the regulator, supervisor, and enforcer of contracts and laws, created the necessary conditions for economic growth and prosperity.

Contribution of authors

All authors have participated in this research in equal proportion.

Ethical approval

Written informed consent was obtained from the individuals for their anonymized information to be published in this article.

Conflict of interest

No conflicts of interest are declared by the authors.

مطالعات نوین در مدیریت و سازمان

سال اول، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۳ - صفحه ۳۳-۱۹

Homepage: <https://www.jmsmo.ir/>

فرصت‌ها و موانع همکاری‌های راهبردی ایران و افغانستان در بُعد بازرگانی

محمد ایدی^۱، نعمت‌الله یوسفی^{۲*}

۱. گروه مدیریت، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران.

۲. گروه مدیریت، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران.

چکیده: پژوهش حاضر با هدف شناسایی فرصت‌ها و موانع همکاری راهبردی میان دو کشور ایران و افغانستان در بُعد بازرگانی صورت گرفته است. این پژوهش تحقیقی آمیخته اکتشافی از نوع کیفی-کمی می‌باشد. در بخش کیفی جامعه آماری شامل ۱۲ نفر از خبرگانی همچون اساتید دانشگاهی، مدیران و کارشناسان اتاق بازرگانی دو کشور، در بخش کمی شامل ۱۴۰ نفر از اعضای اتاق مشترک بازرگانی ایران و افغانستان است. ابزار گردآوری داده‌ها در بخش کیفی، مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته و در بخش کمی پرسشنامه می‌باشد. برای تجزیه تحلیل داده‌ها در بخش کیفی مفاهیم اکتشافی حاصل از این مصاحبه‌ها بر اساس ماهیت و مفاهیم مرتبط، ۱۱۶ کدباز می‌باشد که بعد از به اشباع رسیدن اطلاعات گردآوری‌شده توسط محقق فرایند مصاحبه پایان یافت. در ادامه جهت انجام مقوله‌بندی محوری و اصلی از نرم‌افزار MAXQDA ۲۰۱۸ استفاده شد که در نهایت ۱۱۶ کدباز، ۳۶ کد محوری و ۱۷ کد انتخابی حاصل شد و در دسته‌بندی‌های عوامل علی، مداخله‌گر، پیامدها، راهبردها، زمینه قرار داده شدند. پس از شناسایی کدها، جهت بررسی روایی کدهای کیفی به‌دست‌آمده، از CVI و CVR استفاده شد. پس از استخراج کدها و مقوله‌بندی مربوط به آن‌ها، مفاهیم احصاء شده در شش عنصر (شرایط علی، پدیده محوری، راهبردها، پیامدها، شرایط مداخله‌ای و شرایط زمینه‌ای) تقسیم‌بندی شدند.

واژگان کلیدی: همکاری‌های راهبردی، روابط تجاری، تجارت بین‌الملل، بازرگانی.

DOI: [10.22034/jmsmo.2024.217533](https://doi.org/10.22034/jmsmo.2024.217533)

دسترسی آزاد

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

نویسنده مسئول: محمد ایدی

m.aidi@ilam.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۳۰

تاریخ انتشار: تابستان ۱۴۰۳

استناد: ایدی، محمد. یوسفی، نعمت‌الله. (۱۴۰۳). فرصت‌ها و موانع همکاری‌های راهبردی ایران و افغانستان در بُعد بازرگانی. فصلنامه مطالعات نوین در مدیریت و سازمان، ۱۲(۱)، ۱۹-۳۳.

یادداشت ناشر: JMSMO در خصوص

ادعاهای قضایی در مطالب منتشر شده و

وابستگی‌های سازمانی بی‌طرف می‌ماند.

مقدمه

برقراری تجارت بین کشورها موجب بهره‌گیری از تجارت و افزایش رفاه کشورهای درگیر در تجارت می‌شود. توسعه همکاری‌های بازرگانی موجب ارتقاء سطح توسعه سیاسی، فناوری، امنیتی کشورها در نتیجه توسعه صحیح روابط اقتصادی و بهره‌برداری کارا از منابع ملی کشورها و در نتیجه، بهبود موقعیت رقابتی آن‌ها در بازارهای بین‌المللی می‌شود. از مهم‌ترین راه‌های دستیابی به پیشرفت مبتنی بر عدالت و افزایش

کپی‌رایت: نویسندگان حق نشر و حقوق کامل انتشار را برای خود محفوظ می‌دارند.

منتشر شده توسط مرکز پژوهشی مطالعات مدیریت منابع و کسب و کار دانش محور. این مقاله، یک مقاله با دسترسی آزاد است که تحت مجوز

[Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) منتشر شده است.

رفاه عمومی همراه با کاهش فاصله طبقاتی، گسترش مؤثر مناسبات با کشورهای هم‌جوار در قالب همکاری‌های بازرگانی و اقتصادی است. بازرگانی خارجی کشور از یک‌سو بخشی است از بخش‌های اقتصاد کلان کشور که باید با کل نظام اقتصادی کشور هماهنگی داشته باشد و در جهت تحقق اهداف آن عمل کند و از سوی دیگر نیز می‌تواند به‌عنوان جزئی از روابط خارجی و بین‌المللی کشور به شمار آید و باید به‌طور هم‌زمان، ملاحظات سیاسی و بین‌المللی مربوط را مورد توجه قرار دهد (Sadeghi & Shamshiri, 2010). در جهت گسترش تعاملات بازرگانی و اقتصادی، رویکرد همگرایی منطقه به‌عنوان راهبردی مؤثر در توسعه همکاری‌های بازرگانی و اقتصادی تلقی می‌شود. تمایل به همکاری منطقه‌ای از دیرباز در جهان وجود داشته است؛ چرا که کشورهای جهان به‌تنهایی تمام عوامل تولید را در اختیار نداشته و با توجه به محدودیت‌های سرمایه نیروی انسانی، منابع طبیعی، مدیریت و فناوری، امکان فراهم کردن زنجیره‌های کامل از تولیدات در یک کشور مقدور نیست. منافع مشترک، مهم‌ترین عامل همکاری منطقه‌ای میان کشورها است. با گسترش بازار و اهمیت یافتن ورود به بازارهای خارجی در چارچوب همکاری‌های بین‌المللی، کشورهای جهان نیازمند درک صحیح از جایگاه نسبی خود در مقایسه با سایر کشورها هستند تا از طریق آن بتوانند سیاست‌های اقتصادی ویژه صنعتی خود را منطبق با موقعیت نسبی خود و بر اساس رویکردهای نوین اقتصاد جهانی، اتخاذ نمایند (Zahedi & Amini, 2016). افغانستان و ایران سالیان متمادی با حضور در یک بستر تمدنی و جغرافیایی مشترک تقریباً نوعی همسایگی مسالمت‌آمیز را تجربه کرده‌اند، افغانستان برای ایران بازاری استراتژیک و از بُعد مسائل اقتصادی و تجاری جزو ۱۰ اولویت اول ایران است. ارزش دادوستد بازرگانی ایران در سال ۱۴۰۱ نزدیک به ۲ میلیارد دلار است و واردات ایران از افغانستان هم در حد ۲۰ میلیون دلار در سال است. افغانستان واردکننده مواد غذایی، فرش، مواد سوختی، مواد ساختمانی و آهن، و کالاهای اساسی می‌باشد و صادرات آن بیشتر شامل صنایع دستی، محصولات زراعتی، میوه خشک و تازه، به‌ویژه چلغوزه است. در حال حاضر ایران به بزرگ‌ترین صادرکننده کالا به افغانستان تبدیل شده که با عرضه یک‌پنجم واردات افغانستان ۲۰۱۶ از پاکستان پیشی گرفت. جامعه بین‌المللی توجه ویژه‌ای به افغانستان و بازسازی و توسعه آن دارد و سرمایه‌گذاران بین‌المللی درصدد هستند که با استقرار امنیت سیاسی اقتصادی در این کشور، از فرصت‌های تجاری و سرمایه‌گذاری در آنجا بهره‌برداری کنند. لذا هدف این تحقیق شناسایی موانع و فرصت‌های راهبردهای همکاری تجاری میان ایران و افغانستان می‌باشد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

اگرچه افغانستان به‌عنوان یک کشور قدمت زیادی ندارد و با تأسیس امپراتوری درانی‌ها در سال ۱۳۷۴ تشکیل شده است؛ اما سرزمین افغانستان به لحاظ قدمت تاریخی یکی از کهن‌ترین سرزمین‌های جهان به‌شمار می‌رود و حدود دو هزار و پانصد سال قبل از میلاد حوزه تمدن انسان‌های اولیه بوده است. نخستین آثار تاریخی کشف شده از حفاری‌های باستان‌شناسی، مربوط به دوره‌های میان‌سنگی و عصر برنز می‌باشد. تقریباً هزار سال قبل از میلاد مسیح، صنایع دستی، ضرب سکه، نجوم، پزشکی، فلزکاری و نساجی در شهرهای آن رواج داشته است (Dolatabadi, 2003). افغانستان به‌عنوان

یکی از بخش‌های امپراتوری شاهنشاهی هخامنشی و در مسیر جاده ابریشم قرار گرفته و پیوندگاه تمدن‌های بزرگ جهان بوده و یکی از مهم‌ترین مراکز بازرگانی عصر باستان به شمار می‌رفته است. این موقعیت مهم و حساس ژئواستراتژیکی و ژئوپلیتیکی افغانستان در شکل دادن موزاییکی غنی از فرهنگ‌ها و تمدن‌های بزرگ همچون ایرانی، یونانی، بین‌النهرینی و هندی در این کشور نقش مهمی داشته است. از عصر پارینه‌سنگی و طی دوره‌های تاریخی، مردم افغانستان جایگاه عمده‌های در معرفی و گسترش ادیان جهانی و نقش مهمی در بازرگانی و دادوستد داشته و گهگاه کانون مسلط سیاسی و فرهنگی در آسیا بوده‌اند. همان‌طور که میان‌رودان (بین‌النهرین؛ عراق امروزی) به سبب تمدن‌های کهن و باستانی‌اش به‌عنوان «گهواره تمدن» و مصر باستان به سبب اهرام باستانی‌اش به‌عنوان عجایب دنیای باستان خوانده می‌شود، از افغانستان نیز به سبب موقعیت مهم و حساس ژئواستراتژیکی و ژئوپلیتیکی‌اش و حضور موزاییکی غنی از فرهنگ‌ها و تمدن‌های بزرگ در تاریخ هزاران ساله این سرزمین به‌عنوان «چهارراه فرهنگ‌های باستان» یاد می‌شود.

فضای سرمایه‌گذاری در افغانستان و بهره‌برداری از فرصت‌ها در محیط نامطمئن

در محیط پس از جنگ، جذب شرکت‌های جدید داخلی و خارجی از اهمیت بسیار بالایی در توسعه بخش خصوصی برخوردار است (Najafi, 2010). تصمیم‌های جدید درباره سرمایه‌گذاری در شرکت‌های موجود یا جدید معمولاً به موجودیت پنج عامل اساسی ثبات و امنیت سیاسی و اقتصادی، مقررات و قوانین شفاف و بدون ابهام، نرخ منطقی مالیات‌ها و اعمال یکسان و عادلانه آن، دسترسی به زیربناها و اعتبارات، نیروی کار نسبتاً ماهر وابسته است (Najafi, 2010). متأسفانه در کشور افغانستان، چنین شرایط و عواملی وجود ندارد. بنابراین، چالش‌های دولت افغانستان در رفع این موانع، در نتیجه، جذب سرمایه‌گذاری‌های بیشتر داخلی و خارجی را نمی‌توان دست‌کم گرفت.

اولویت‌های سرمایه‌گذاری در افغانستان

ضرورت اصلی در ابتدای نیازها در دوره پس از جنگ، ایجاد زمینه و بسترهای لازم سرمایه‌گذاری برای بخش خصوصی است. فضای سرمایه‌گذاری قوی ایجاد زمینه بازگشت نیروی کار، سرمایه، اشتغال‌زایی و تولید ثروت را فراهم می‌سازد. در موقعیت پس از جنگ، بخش خصوصی می‌تواند نقش خوبی در تأمین اشتغال، فضای مناسب کسب‌وکار، ارائه خدمات عمومی و نوسازی بناها، زیرساخت‌ها، تجدید و احیای سرمایه اجتماعی ایفا نماید. در وضعیت پس از جنگ، جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی از محورهای اصلی برنامه توسعه بخش خصوصی تلقی می‌شود (Najafi, 2010). ایجاد زمینه و بسترهای لازم و مناسب برای سرمایه‌گذاری بستگی به پنج عامل اصلی: امنیت، ثبات سیاسی و اقتصادی، وجود مقررات صریح و شفاف، نرخ مالیات منطقی و دسترسی به تأمین مالی، زیرساخت‌های آماده و نیروی کار ماهر دارد. فضای سرمایه‌گذاری نیازمند مجموع عواملی است که بتواند در برانگیختن انگیزه، تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاران منجر شود. این عوامل دربرگیرنده هزینه‌ها، ریسک و نیرویی رقابتی در اقتصاد می‌شود (Prospects for the development of economic relations, 2010). امنیت فیزیکی از پیش‌شرط‌های ضروری برای هر نوع

سرمایه‌گذاری است. فقدان آن می‌تواند ماهیت کسب‌وکار را به چالش بکشد؛ زیرا تضمین و حمایت قانونی در زمینه قراردادهای، رفع مشکلات و منازعات تجاری وجود ندارد. در مقابل، پیامدهایی چون مصادره اموال و سلب مالکیت غیررسمی وجود دارد (Prospects for the development of economic relations, 2010).

وضعیت بخش خصوصی در افغانستان

همواره رشد صنایع هدف اول بزرگان دولت‌ها بوده است. در افغانستان، ساختارهای اقتصاد هم متمرکز و دولتی بود و بزرگان دولت بخصوص داوود خان به مسئله گذار از ساختار فئودالی و متمرکز بودن به ساختار مدرن و بروز توجه نموده بودند. این امر زمینه‌ساز بسترهای صنایع در کشور بود. در کنار توسعه صنایع، بخش خصوصی هم می‌توانست به تدریج توسعه یابد و شرایط اجتماعی را با عبور از ساختار نیمه فئودالی به ساختار بروز و مدرن فراهم سازد. جنگ قسمت اعظم توان تولیدی آن کشور را از بین برد و باعث فرار بسیاری از نیروهای ماهر و مدیران ورزیده از کشور گردید (Prospects for the development of economic relations, 2010). خرابی زیرساخت‌ها، راه‌های ارتباط داخلی و بیرونی صنعت نوپای افغانستان را از بازارهای سنتی‌اش جدا کرد. دولت کمونیستی به حمایت اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۳۶۰ با اقداماتی چون ملی سازی قسمت اعظم اقتصاد، کنترل قیمت و تلاش برای متمرکز سازی اقتصاد کشور وضعیت را وخیم‌تر ساخت. بسیاری از صنایع سنتی چون قالی و فرش‌بافی متوقف شد و به کشورهای همسایه انتقال یافت. سایر صنایع چون محصولات باغداری، بر اثر فقدان مواد اولیه و ضروری به‌طور کلی تعطیل شد. در دهه ۱۳۷۰ بازهم اندک بهبودی در بخش کشاورزی (دامداری و باغداری) پدید آمد ولی بر اثر خشک‌سالی‌های اواخر دهه ۱۳۷۰ از بین رفت و در کنار آن بسیاری از بنگاه‌های کلان دولتی مثل شرکت پنبه و حمل‌ونقل همچنان در اواخر این دهه در معرض افول و نابودی قرار گرفت (Mohammad Ali, 1959). در جدول شماره ۱ بخشی از تحقیقات گذشته در این موضوع ارائه شده است.

جدول ۱. بخشی از پیشینه تحقیقات گذشته (Source:By author)

پژوهشگر	نتایج تحقیق
Yousefzehi et al.(2018)	چالش‌های سیاسی، امنیتی، شرکای بین‌المللی، اقتصاد رانتهی و عوامل فرهنگی مهم‌ترین چالش‌های پیش روی روابط ایران و افغانستان در حوزه اقتصاد و سیاست می‌باشند.
Ghouchani et al. (2020)	موفقیت و اجرای سیاست انرژی تجدید پذیر با اهداف ملی، توانمندی فنی و اقتصاد کشور هم‌راستا باشد. بنابراین، لازم است که با شناخت دقیق محدودیت‌ها، موانع، امکانات و فناوری‌های موجود، تحریم‌های بین‌المللی و سرمایه‌گذاری خارجی، برنامه جامع برای تجدید پذیر را درست تدوین و اجرا کرد.
Sultani (2019)	توانمندی نهادی، رویه تجاری، پیوستن به بلوک تولیدات جهانی، دسترسی به منابع مالی جهانی، ارتباطات فناوری با دنیا و دیپلماسی تجاری مدل رقابت‌پذیری را روشن می‌کند.
Penavincens et al. (2019)	شرکت‌های کوچک و متوسط در کشورهای درحال توسعه به دلیل تمایل به تقلید یا کپی‌برداری از شرکت‌های کوچک و متوسط در کشورهای توسعه-یافته به شیوه‌های بهتر در کشور خود در استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌باشند.

پژوهشگر	نتایج تحقیق
Song (2017)	چهار شرط لازم برای بین‌المللی شدن صنایع مورد مطالعه را مشخص می‌کند که عبارت‌اند از درونی سازی تراکنش‌ها به منظور بهره‌مندی از مزایای هزینه‌ای؛ اتخاذ ساختارهای حکمرانی جایگزین مانند شبکه‌ها برای کسب دسترسی به منابع خارجی؛ حضور و بهره‌برداری از مزایای محلی خارجی و یا داشتن کنترل بر منابع منحصربه‌فرد مانند نوآوری، فناوری و / یا برندها برای کسب مزیت رقابتی پایدار.
Sevierville (2017)	بهبود فناوری در تولید، جاه‌طلبی، دیپلماسی تجاری قدرتمند، شبکه‌سازی و حمایت‌های داخلی موجب ورود موفق آمیز صنایع به بازارهای بین‌المللی می‌باشند
Ahmadzee and McKenna, Alastair et al. (2016)	افغانستان کشوری است که به لحاظ موقعیت استراتژیک جغرافیایی آن، در منطقه آسیای مرکزی می‌تواند از توانایی تبدیل شدن به پلی بین آسیای جنوبی و مرکزی برای هر شکلی از توسعه همکاری‌های راهبردی بین منطقه‌ای برخوردار شوند.

روش پژوهش

این پژوهش با رویکرد آمیخته و روش کیفی و کمی انجام شده است. روش قالب این تحقیق از نوع آمیخته می‌باشد. تحقیق حاضر به دنبال فرصت‌ها و موانع همکاری‌های راهبردی ایران و افغانستان در بُعد بازرگانی می‌باشد؛ از این رو ابتدا با استفاده از روش تحقیق کیفی و گردآوری داده‌های کیفی مورد نیاز، فرصت‌ها و موانع همکاری‌های راهبردی استخراج می‌شوند. در ادامه به کمک روش تحلیل تم، تلاش می‌شود تا ضمن مشخص نمودن مراحل انجام تحقیق، ابزار مناسبی برای گردآوری داده‌ها طراحی شود و با انتخاب نمونه آماری از بین جامعه آماری تحقیق، داده‌های عینی مورد نیاز جمع‌آوری گردد. جامعه آماری در بخش کیفی خبرگان (اعضای هیأت علمی و متخصص در زمینه تجارت بین‌المللی و صادرات، اساتید آشنا با موضوع تحقیق و مدیران و کارشناسان اتاق مشترک بازرگانی ایران و افغانستان) می‌باشند. به منظور نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها در بخش کیفی، مصاحبه بود و تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل تم صورت گرفته است. در بخش کمی انجام پژوهش به روش توصیفی همبستگی از پرسشنامه‌های ساخته شده توسط محقق بهره گرفته شد. جامعه آماری این پژوهش در بخش کمی، شامل مدیران و کارشناسان اتاق مشترک بازرگانی ایران و افغانستان می‌باشد و مطابق با آمار منتشر شده از سوی این اتاق، تعداد کلی آنها برابر با ۲۶۰ نفر می‌باشند. برای انتخاب نمونه از جدول مورگان استفاده شده است که تعداد نمونه در بخش کمی مطابق با جدول مورگان برابر با ۱۴۰ نفر می‌باشد.

یافته‌های پژوهش

موانع همگرایی و اتحادیه منطقه‌ای غرب آسیا

با توجه به گستردگی وسعت جغرافیایی و تکثر فرهنگی منطقه وجود برخی موانع در آن موضوعی عادی به نظر می‌رسد در یک دسته‌بندی کلی می‌توان موانع را به دو دسته برونی و درونی تقسیم نمود.

موانع درونی

در همه زیرسیستم‌ها برخی از موانع در راستای شکل‌گیری نظم منطقه‌ای وجود دارد که در جدول شماره ۲ آورده شده است.

جدول ۲. موانع درونی (Source: By author)

توسعه‌نیافتگی منطقه به لحاظ اقتصادی، وجود نابرابری، فقر گسترده در منطقه شکاف طبقاتی و درآمدی در سطوح مختلف، اجتماعی وجود انواع تبعیض در استفاده از امکانات و فرصت‌ها، سطح پایین رفاه سطح پایین فناوری ساختارهای ناکارآمد، تولیدی توسعه ناکارآمد و تا همگون صنعتی تک‌محصولی بودن رشد بیکاری و فرار سرمایه مادی و انسانی از آفت‌ها و چالش‌های اقتصادی فراروی منطقه‌ای در این حوزه جغرافیای قلمداد می‌شود (Rahimi, 2011).	موانع اقتصادی
استمرار حیات نظام‌های خود کامه استبدادی و غیر دموکراتیک، وجود دستگاه‌های ناکارآمد و فاسد دولتی جرائم سازمان‌یافته از جمله تروریسم بین‌الملل و مافیای مواد مخدر که زمینه منازعات اجتماعی را فراهم آورده است توزیع نامناسب ساختارهای قدرت که بر تحریک و ناراضی شهروندان دامن می‌زند رشد ایدئولوژی‌های افراطی و بنیادگرایی فرقه‌ای از مهم‌ترین چالش‌های سیاسی است که شکل‌گیری هر نوع نظم منطقه‌ای را با فرسایش مواجه می‌سازد.	موانع سیاسی
رشد بی‌روبه و روزافزون جمعیت مهاجرت‌های بی‌ضابطه از روستاها به سمت شهرها که شهرنشینی کنترل نشده را در پی دارد منازعات اجتماعی در سطوح مختلف، قومی، قبیله‌ای و فرقه‌گرایی بنیادی از دیگر موانع و عامل بازدارنده در راستای شکل‌گیری نظم منطقه‌ای به حساب می‌آید.	موانع اجتماعی
توسعه ناکارآمد صنایع و ساختارهای صنعتی به آلاینده‌ها و اپیدمی‌های زیست‌محیطی در منطقه دامن زده و عوارض اجتماعی جبران‌ناپذیر را تحمیل خواهد نمود بحران کم‌آبی و روند روبه رشد کوبری شدن منطقه و کاهش قابلیت‌های زیست‌محیطی از معضلات دیگر فراروی منطقه‌گرایی خواهد بود.	موانع زیست محیطی
فقدان مرکزیت، سازماندهی مدیریت و رهبری، مقبول فقدان زیرساخت‌های لازم در راستای شکل‌گیری نظام منطقه‌ای همانند شبکه راه‌ها، ریلی وجود چالش‌های جغرافیایی می‌تواند از دیگر موانع در راستای همگرایی منطقه‌ای به حساب آید اما با شکل‌گیری مرکزیت برای سازمان‌دهی، رهبری و مدیریت واحد و توسعه زمینه‌های ارتباطی نظام منطقه‌ای حول توسعه مناسبات اقتصادی در درازمدت شکل خواهد گرفت و اتحادیه منطقه‌ای این منطقه به‌مثابه قطب جدید از قدرت در موازنه نظام بین‌المللی جایگاه خود را تثبیت خواهد نمود (Rahimi, 2011).	موانع ساختاری

موانع برونی

مهم‌ترین چالش برون‌زا نظام سلطه غرب است که باعث می‌شود اختلافات فرهنگی، نژادی و اختلافات مرزی و جغرافیایی در کوتاه‌مدت در منطقه فعال گردیده و در چارچوب نظام سلطه بین‌المللی عمل نماید و مانع از شکل‌گیری همبستگی‌های منطقه‌ای گردد. نظام سلطه بین‌المللی برای گسترش حوزه نفوذ خود از هر ابزار در جهت فرسایش و متلاشی کردن این نظم منطقه‌ای استفاده خواهد نمود. وجود نظام‌های استبدادی موروثی نظام‌های بسته، سیاسی و مدارهای بسته اجتماعی در این منطقه عامل اصلی واگرایی و تشدید اختلافات خواهد بود. بنابراین، برای برداشتن این موانع در سطوح مختلف گسترش مناسبات، اقتصادی فرهنگی و سیاسی و ارتقای سطح زندگی مردم و همچنین توسعه فرهنگی افزایش رفاه و استحکام امنیت و ثبات اجتماعی بسیار لازم و ضروری به نظر می‌آید.

شاخص کفایت نمونه‌گیری (KMO) و آزمون بارتلت

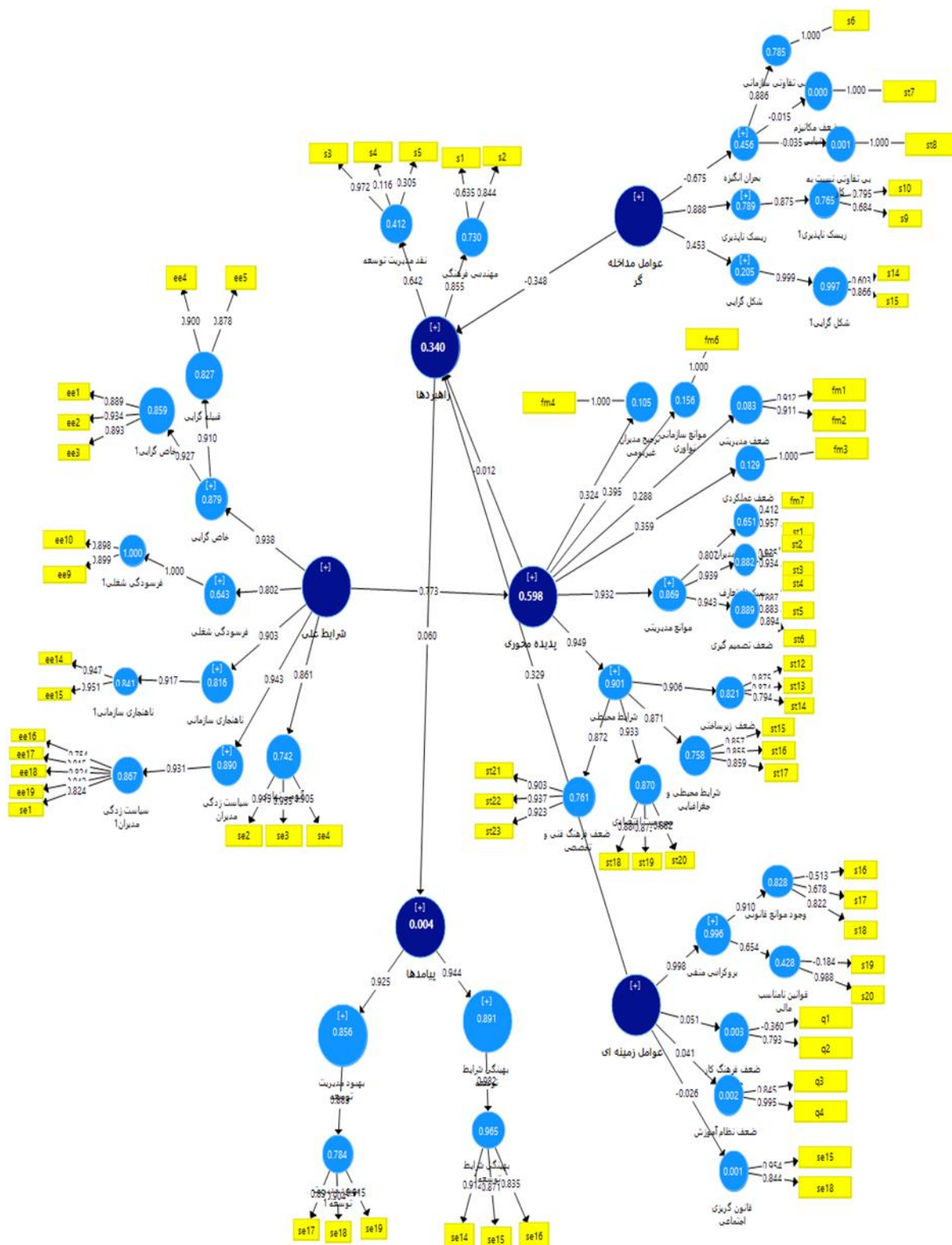
جدول ۳. جدول مربوط به آزمون KMO and Bartlett's (Source:By author)

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy		.۷۱۵
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	۵۷۵۴.۵۵۷
	df	۱۵
	Sig.	.۰۰۰

مقدار sig کمتر از ۵ درصد است که نشان می‌دهد تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار مدل عاملی مناسب است و فرض شناخته‌شده بودن ماتریس همبستگی رد می‌شود. و با توجه به مقدار KMO (معمولاً برای مقادیر بیشتر از ۰/۶ مناسب است) تعداد نمونه برای تحلیل عاملی کافی است.

در این پژوهش برای کسب نتایج دقیق‌تر و برای آزمون مدل مفهومی پژوهش، از روش پی ال اس که یک تکنیک مدل‌سازی مسیر واریانس محور است و امکان بررسی نظریه و سنجه‌ها را به‌طور هم‌زمان فراهم می‌سازد، بهره گرفته شده است. دو مدل موردبررسی قرار می‌گیرد:

- ۱) مدل بیرونی که برای بررسی روابط میان شاخص‌ها (سؤالات پژوهش) با متغیرهای اصلی مربوط به خود استفاده می‌شود. که در واقع معادل همان مدل اندازه‌گیری در روش‌های کوواریانس محور است.
- ۲) مدل درونی که بخش ساختاری مدل را می‌سنجد و برای بررسی روابط میان متغیرهای پنهان (متغیرهای اصلی) که فرضیات تحقیق از روابط میان آن‌ها شکل می‌گیرد، بکار می‌رود.

نمودار ۱. معادلات ساختاری خروجی مدل اندازه‌گیری در نرم‌افزار اسمارت پی ال اس (Source:By author)

جدول ۴. شاخص‌های پایایی ترکیبی سازه‌های تحقیق (Source:By author)

Composite Reliability	
پوروکراسی منفی	۰.۷۸۰
بهبود مدیریت توسعه	۰.۸۳۳
بهینگی شرایط توسعه	۰.۹۰۶
سبک نامتعارف رهبری	۰.۹۳۲
سیاست زدگی مدیران	۰.۹۶۵
شرایط محیطی	۰.۹۵۰
شرایط محیطی و جغرافیایی	۰.۸۹۳
شکل گرایی	۰.۷۰۲
ضعف تصمیم‌گیری	۰.۹۱۸
ضعف زیرساختی	۰.۸۸۵
ضعف عملکردی	۱.۰۰۰
ضعف فرهنگ فنی و تخصصی	۰.۹۴۴
ضعف فرهنگ کار جمعی	۰.۱۳۱
ضعف مدیریتی	۰.۹۰۸
ضعف مکانیزم ارزشیابی	۱.۰۰۰
قوانین نامناسب مالی	۰.۳۹۵
مهندسی فرهنگی	۰.۰۴۷

همانگونه که در جدول شماره ۴ مشاهده می‌گردد، تمامی سازه‌های تحقیق این شرایط حداقلی را برای پایایی ترکیبی (حداقل ۰.۷) برآورده نموده و حتی در سطحی بسیار بالاتر از آن قرار دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

در رابطه با همسویی نتایج این پژوهش با نظریه‌های مطرح شده از منظر جغرافیایی ریچارد پیت، نوسازی را فرآیندی می‌داند که طرح تاریخی را باید با قرار دادن بالاترین مراحل رشد در یک منطقه مرکزی، اروپا و ایالات متحده و مابقی جهان را به‌عنوان مجموعه‌ای از مناطق پیرامونی در نظر گرفت، که هر کدام معرف مرحله‌ای از گذشته هستند، بر زمان حال پافشاری می‌کنند و از طریق اشاعه و گسترش این نوآوری‌ها را به‌عنوان موج تغییرات نوآورانه منتظر دگرگونی هستند. به‌طوری که تغییراتی می‌دانست که در بعد مکان حرکت می‌کنند و به تدریج به خاطر اصطکاک (به هم رسیدن) فاصله‌ها قدرت خودشان را از دست می‌دهند در نتیجه مناطق نزدیک به خاستگاه نوآوری، تغییرات را زودتر دریافت می‌کردند، در حالی که مناطق دورتر این تغییرات را بعداً به دست می‌آوردند. در رابطه با نظریه شومپتر در رابطه با فضا و جو اجتماعی نیز می‌توان گفت که مقصود شومپتر از مفهوم شرایط اجتماعی، سیاسی و روانی است که کارفرما باید نقش خود را ایفا کنند. کارگزاران اقتصادی باید در این فضا از اصول و عقاید اجتماعی تصویر و درک کاملاً درستی داشته باشند تا بتوانند به شیوه مطلوبی اقدامات خود را انجام دهند. در ضمن در تغییر قوانین اجتماعی باید سود و زیان دستگاه‌های اقتصادی را در نظر داشت. به نظر شومپتر یکی از راه‌های مشخص کردن وضعیت فضا و جو اجتماعی

چگونگی توزیع درآمدها می باشد. به نظر او پاره‌ای از قوانین که موجب توزیع نامناسب درآمدها و کاهش سود می‌شود، بر روحیه کارفرمایی در جهت منفی و دلسردی آن‌ها تأثیرگذار خواهد بود. بنابراین بر اساس این نظریه عوامل و موانع مدیریتی و ضعف نهادهای مدیریتی باعث دلسردی سرمایه‌گذاران خارجی جهت سرمایه‌گذاری در این دو کشور و به تبع آن توسعه‌نیافتگی شده است. همچنین نهادگرایان، عامل اصلی موفقیت انقلاب صنعتی را در آشتی بین علم و فن (صنعت و دانشگاه) و نهادینه شدن علوم کاربردی می‌دانند که این تلفیق و همسویی با بهره‌گرفتن از نهادها به وجود آمده است. دولت به‌عنوان تنظیم‌کننده و ناظر و مجری قراردادها و قوانین، زمینه لازم برای رشد و شکوفایی اقتصادی را به وجود می‌آورد.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان به نسبت سهم برابر در این پژوهش مشارکت داشته‌اند.

تأیید اخلاقی

رضایت کتبی آگاهانه از افراد برای انتشار اطلاعات ناشناس آنها در این مقاله اخذ شده است.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

References

- Akroush, M. (2016). Organizational capabilities and new product performance: the role of new product competitive advantage. *Competitiveness Review: An International Business Journal Incorporating Journal of Global Competitiveness*, 22(4), 343-365.
- Amini, A. and Fatahi, H. R. (2018). Designing a Model for the Internationalization of SME's in Nano-Based Knowledge Companies. *Journal of Business Management*, 10(3), 583-602. doi: 10.22059/jibm.2018.253543.2972
- Andersson, S. (2000). The internationalization of the firm from an entrepreneurial perspective. *International Studies of Management & Organization*, 30 (1), 63-93.
- Apetrei, A., Kureshi, N.I., & Horodnic, I.A. (2015). When culture shapes international business, *Journal of Business Research*, 68 (2), 1519-1521.
- Bell, J., Crick, D., & Young, S. (2004). An exploratory study of Knowledge-Intensive and traditional manufacturing firms in UK. *International Small Business Journal*, 22, 23-56.
- Buckley, P. J., & Casson, M. C. (2009). The Internationalization theory of the multinational enterprise: A review of the progress of a research agenda after 30 years. *Journal of International Business Studies*, 40 (2), 1563-1580.

- Byun, J., Park, H. & Hong, P.J. (2017). An international comparison of competitiveness in knowledge services. *Technological Forecasting and Social Change*, 1114 (1), 203-213.
- Camison, C., & Lopez, A.V. (foreign intensity and economic performance. *Journal of Small Business Management*, 48 (1), 116-151.
- Carneiro Zen, A., Fensterseifer, J.E., Prévot, P. (2011). Internationalization of clustered companies and the influence of resources. *Latin American Business Review*, 12 (2), 123-141.-
- Hosseini, S. M. and Roz Bahane, D. (2011). Developing Porter`S Pattern of Competitive Advantage and its Application in Petroleum Industry of Iran. *Journal of Strategic Management Studies*, 2(5), 63-82.
- Sadeghi, M. and Shamschiri, S. (2010). The Effect of Intellectual Property Rights System on Metropolis Pollution. *Journal of Legal Research*, 9(18), 203-232.
- Yen, Y.X. & Hung, S.W. (2017). The influence of suppliers on buyer market competitiveness: an opportunism perspective. *Journal of Business & Industrial Marketing*32 (1), 18-29.
- Yousefzahi, N. , Farzanehpour, H. and Bakhshi, A. (2018). THE PATHOLOGY OF IRAN-AFGHANISTAN RELATIONS FROM POLITICAL ECONOMY PERSPECTIVE (2001-2018). *Research Letter of Political Science*, 13(2), 187-224.
- Zahedi, N. and Amini, S. (2016). Impact of JCPOA on Security Cooperation between the European Union and Iran. *Strategic Studies of public policy*, 6(20), 35-50.